

функції. Останні зумовлюють «сутність професійної позиції викладача іноземної мови як сучасного менеджера навчально-пізнавального процесу, тобто як провідного учасника й організатора іншомовного спілкування зі студентами, їхнього наставника і консультанта, медіатора, диспетчера і контролера якості різних видів іншомовної мовленнєвої діяльності студентів» (Трубіщина: 119). Отже, домінування менеджерських функцій педагогічної діяльності викладача іноземної мови веде до зміни застарілої професійної позиції на нову, пов'язану із впровадженням настанов рефлексивного управління.

Список літератури

Трубищина О.М. Рефлексивное управление как неотъемлемое свойство педагогической деятельности учителя. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. Одеса, 2000. Вип. 1-2. С.115-120.

Актуальні питання формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів англійської мови

Єременко Тетяна Євстафіївна

*к. філол. наук, професор,
завідувач кафедри германської філології
та методики викладання іноземних мов,*

Валентюк Наталія Олександрівна

*студентка магістратури
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»*

Значно прискорений темп життя, швидкі зміни в суспільному житті, стрімкий розвиток науки, інтеграція України в Європейський освітній простір призвели до необхідності реформування всієї системи освіти в нашій країні. Низка стратегічних перетворень торкнулася і вищої освіти, яка відіграє в цьому процесі одну з ключових ролей. Модернізація вищої освіти сфокусована на зміну вимог щодо якості підготовки майбутнього педагога, основними з яких є висока професійна компетентність, його спроможність ефективно використовувати

в кожній конкретній ситуації засвоєні раніше знання і набутий під час навчання особистісний досвід, здатність і прагнення до постійного саморозвитку і самовдосконалення. Все це дозволить набути майбутньому вчителю високих професійних характеристик, що мають на меті забезпечити його конкурентоспроможність як професіонала не тільки в нашій країні, а й за її межами.

Особливої актуальності на сьогодні набуває питання, пов'язане з удосконаленням підготовки майбутніх учителів іноземних мов, зокрема англійської мови, яка вважається мовою інтернаціонального спілкування. Пов'язано це перед усім з впровадженням академічної мобільності, інтеграційними процесами в міжнародний освітній простір, а також із соціально-економічними трансформаціями у суспільстві, що останнім часом набувають все більш стрімкого розвитку. Сучасний учитель англійської мови має відповідати високим вимогам не тільки стосовно компетентності в межах свого предмету, репрезентуючи культурну спадщину народу, мову якого викладає, а й, перед усім, він повинен бути в де-якому розумінні інноватором, який здатен неформально підходити по процесу викладання, залучаючи до цього сучасні можливості інформаційних технологій, новітні методичні розробки в галузі освіти, трансформуючи і адаптуючи під цільову аудиторію останні набуття світової літератури, враховуючи психологічні особливості учнів. Він повинен бути своєрідним менеджером, провідним організатором освітнього процесу в класі. Він має постійно досліджувати процес становлення власної професійної діяльності, критично переосмислювати її, відзначаючи власні помилки та успіхи. Все це має бути спрямовано на досягнення основної мети навчального процесу – вчиняти розвиваючий вплив на учнів, формуючи в них вмотивованість до навчання (Нечепоренко, 2015).

Забезпечення високих показників рівня якості освіти передбачає впровадження найсучасніших інноваційних технологій, методів і засобів вже на етапі підготовки майбутніх вчителів, особливо це стосується викладання іноземної мови, що

в свою чергу повинно стати своєрідним мотивуючим стимулом для надання педагогічній діяльності рефлексивного вектору.

Формування високих професійних і особистісних якостей сучасного педагога – це процес постійного саморозвитку, самовдосконалення, який триває усе життя. Успішність процесу професійного становлення вчителя цілком залежить від набутих під час навчання рефлексивних вмінь, які дозволяють конструктивним чином переосмислити та перетворити власний досвід, врахувавши всі недоліки (Сенчина, 2017).

Питанням формування рефлексивних вмінь у підготовці майбутніх вчителів приділяли увагу багато вітчизняних і іноземних дослідників, як теоретиків так і практиків. Так вивченням теоретичних засад формування і розвитку рефлексивності займалися зокрема Гуткіна Н.І., Данилін К.Є., Boxer P., Harmer J. Рефлексивному аналізу педагогічної діяльності присвятили свої роботи Зязюн І.А., Цокур С.О., Rogers K. та ін. Методами формування рефлексивної культури у майбутніх вчителів займалися Дегтяр Г.О., Марусинець М.М., Умінська А.П., Marzano R.

Досліджуючи різні аспекти однієї проблеми всі вони погоджуються в тому, що сучасний вчитель – це, насамперед, фахівець, основними прагненнями якого є професійне самоствердження, безперервне самовдосконалення, самоосвіта. Він сумлінно працює над виробленням власного, властивого саме йому індивідуального стилю педагогічної діяльності. Сучасний учитель, і учитель англійської мови перед усім, має бути здатний провести адекватну професійно-особистісну самооцінку (Андрющенко, 2015).

Але не зважаючи на велику кількість проведених досліджень в деяких питаннях спостерігається невизначеність і навіть окреслюється низка протиріч. Так у своїх дослідженнях Умінська А.П. (Умінська, 2014) зазначає, що існують неузгодженості між «...потребою закладів освіти у кваліфікованих педагогічних кадрах з високим рівнем розвитку рефлексивної культури та відсутністю теоретично обґрунтованої моделі її формування...».

Аналізуючи особливості професійної діяльності вчителя Мирошник О.Г. (Мирошник, 2016) зазначає, що «...вона може продуктивно існувати лише в режимі опосередкування власних професійних дій діями учнів ... поза межами яких вона втрачає свій зміст». Ми погоджуємось з автором у тому, що професійну рефлексію вчителя, зокрема вчителя іноземної мови, необхідно розглядати саме як системну професійну властивість, яка може сформуватись лише «...на основі рефлексивних процесів, що дозволяють одночасно створювати, системно інтегрувати в свідомості вчителя ментальні презентації предметної основи професійної основи діяльності...».

Як зазначає у своїх розробках Майєр Н.В. (Майєр, 2015), коло професійних завдань і компетентностей сучасного викладача іноземної мови значно розширилось за рахунок необхідності впровадження систематичного аналізу і вибору ефективної стратегії а також технологій навчання, відбору і адаптації автентичних матеріалів з предмету, постійного управління як когнітивними так і комунікативними процесами учнів, розробки нових видів вправ, застосування інформаційно-комунікативних технологій.

Ефективне виконання вчителем англійської мови всіх поставлених не можливе без набутих під час навчання у закладі вищої освіти базових рефлексивних навичок. Отже для того, щоб забезпечити систему освіти висококваліфікованими вчителями іноземної мови мають бути розроблені і впроваджені методи формування рефлексивних вмінь у майбутніх вчителів в період набуття ними вищої освіти починаючи вже з перших курсів і закріплення їх під час проходження ними практичного навчання.

В якості одного із інструментів формування рефлексивних навичок і вмінь у майбутніх вчителів англійської мови може виступати допомога в оволодінні методичними компетентностями організації навчального процесу. Тут в нагоді може стати використання с цією метою сучасних освітянських інформаційних технологій, які дозволяють чітко виокремити окремі модулі в дисциплінах, наповнивши їх необхідним матеріалом для аудиторної і поза аудиторної

роботи, методичними вказівками щодо самостійної роботи і практичних занять; впровадити елементи зворотного зв'язку, що дають можливість проаналізувати викладачу повноту відповіді; розробити тестові завдання з різним рівнем складності і різними типами питань; провести поточний, тематичний, рубіжний контроль. Одним із таких інструментів може стати платформа Moodle, використання можливостей якої дозволяє вже на початкових етапах навчання формувати у майбутніх викладачів англійської мови методичні компетентності, відсутність яких унеможлиблює ефективну рефлексивну діяльність в подальшій професійній діяльності.

Використання ІКТ в процесі практичного навчання спонукає здобувачів вищої освіти до пошуку, аналізу, усвідомленого відбору і застосування того чи іншого наочного матеріалу (відеофільмів, аудіоматеріалу та ін.), вибору з великої кількості існуючих на даний час інструментів найбільш ефективного для конкретного виду роботи. Це стосується також і проходження здобувачами вищої освіти виробничої практики у школі, коли вони мають не тільки викласти навчальний матеріал, а й намагатися зробити його цікавим для школярів.

Проведений аналіз існуючих досліджень дозволяє зробити висновок, що рефлексивні навички є необхідною складовою подальшої ефективної професійної діяльності майбутнього вчителя англійської мови, і формувати їх необхідно починаючи вже с перших курсів навчання. Використання засобів сучасних інформаційно-комунікативних технологій дозволяє студентам поступово оволодіти навичками методичної роботи, що у подальшому дозволить їм більш ефективно використовувати власний потенціал, критично осмислювати власний досвід, проводити відбір і компонування різних видів наочного матеріалу, залучаючи і адаптуючи автентичні тексти, робити викладання матеріалу інтерактивним, цікавим для аудиторії.

Список літератури

Андрющенко О. О. Проблема рефлексії: гносеологічні зв'язки з філософським знанням. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи*: електронний зб. наук. пр. Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, матеріали І Міжнар. наук.-

практ. конф. (м. Запоріжжя, 20–27 квіт. 2015 р.). 2015. Вип. 1 (19). URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp20/2/andrjushhenko_tezi.pdf.

Майер Н.В. Особливості формування методичної компетентності майбутніх викладачів французької мови в процесі самостійної роботи. *Іноземні мови*. 2015. №3 (83). С.25-29.

Мирошник О.Г. Концепції педагогічної рефлексії у психологічних дослідженнях. *Психологія і особистість*. 2016. №2 (10). Ч.1. С.189-199.

Нечепоренко М.А. Характеристика структурних компонентів готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Сучасні освітні технології у професійній підготовці фахівців аграрного профілю: монографія/ О.М.Джеджула, О.В.Солона, Р.В. Будяк*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С. 38–47.

Сенчина Н.Г. Педагогічна рефлексія: генезис, сутність, функції в освітньому процесі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Педагогічні науки. 2017. №5 (118). С. 106-111.

Умінська А. П. Рефлексивна культура майбутнього вчителя іноземної мови як основна складова його професійної підготовки в умовах модернізації освіти. *Гуманітарний вісник ДВНЗ Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди*. Додаток 1 до Вип. 5, Том III (54): Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. К.: Гнозис, 2014. 486 с. С. 472–479.

Чинники інноваційно-інформаційного розвитку професійно-педагогічної освіти майбутніх учителів іноземної мови

Желєзняк Олексій Валерійович

к. педагог. наук, доцент

*кафедри педагогіки Одеського національного університету
ім. І.І. Мечникова*

Перехід людства до нової фази цивілізаційного розвитку, яку визначають як «інформаційне суспільство» або як «суспільство знань», потребує не тільки впровадження ідей «освіти протягом життя», але й застосування технологій «відкритої освіти» з метою формування єдиного європейського й світового освітньо-наукового простору, що постає провідною